

RICHARD FALK

Avrupa Kapıları Üzerine Düşünceler; Bir Yorum A Meditative Comment on European Doors

62

Richard Falk
Princeton
Üniversitesi'nde
Uluslararası
Hukuk
profesörü,
ABD doğumlu.
Professor of
International Law
in Princeton
University,
born in USA.

Amerikalılar için “kapılar” ve diplomasi arasındaki ilişkinin her zaman özel bir anlamı olmuştur. Bu konu açıldığında akla ilk gelen doğal olarak, 1899-1900 arasında, zamanın dışişleri bakanı John Hay’in formüle ettiği, Çin’e ilişkin, açık kapı denen politikası oluyor. Bu formül aslında ABD’nin sömürgeci ayrıcalıklar konusundaki ikili tutumunun bir göstergesidir. 1894-95 Çin-Japon savaşının Çin için olumsuz bir sonucu da emperyalist güçlerin bir dizi taleplerine maruz kalmak olmuştur: Almanya Kiaochao limanını 99 yıllık kiralama hakkı elde etti, Fransa Kwangchau-Wan’ı, İngiltere Wei-hei-wei limanını “kiraladı” ve Rusya da Mançurya’yı 25 yılına sınırsız bir şekilde kullanma hakkını kaptı. Birleşik Devletler hükümeti bir yandan kendini bu güçlerden ayırmak isterken bir yandan da ticari ve her türlü çıkarlarını korumak istiyordu, bu yüzden de resmen Pekin’deki hükümete danışmak yerine Avrupalı sömürgeci hükümetlerden ve Japonya’dan, Çin’den ticari ve diplomatik çıkarlar söz konusu olduğunda Ameirka’nın da onlarla eşit olacağı konusunda güvence istedi. Hay’in “meşru Amerikan çıkarları” olarak tanımladığı bu çıkarlar Berlin, Paris, Londra, Roma, St. Petersburg ve Tokyo’da karara bağlanacaktı. Dolayısıyla emperyalist güçler için Çin açık kapısı – emperyalistler arasında eşitlik – bir soruyu öne çıkarıyordu: Çin nerede biter?

Bu soru akla hemen başka bir soruyu getiriyor: Avrupa nerede başlar? Çar Alexander’ın St. Petersburg’dan yönettiği sarayında Fransızca konuşulan Rusya, Moskova’da merkezleşmiş, can damarları Asya’ya bağlı bir Rusya’dan çok daha Avrupalı görünüyordu; Leo Tolstoy’un *Savaş ve Barış*’ının özündeki gerçeklik de budur. Ancak Gorbachev için eski Sovyetler Birliğinin içinden açılması, Avrupa Evi’nin bir sakini olması halinde gerçekleşecekti.

The connection between “doors” and diplomacy has a special resonance for Americans. What is recalled, of course, is the so-called Open Door Policy towards China that was enunciated in 1899-1900 by the then Secretary of State, John Hay. It was a quintessential expression of US ambivalence toward colonial privilege. In the aftermath of the Sino-Japanese War of 1894-95 China was exposed to a series of claims by imperial powers: Germany received a 99-year lease to the harbor of Kiao-chao, France “leased” Kwang-chau-wan, England the port of Wei-hai-wei, and Russia held the Manchurian peninsula on an unrestricted 25 year lease. The United States Government wanted to distinguish itself from these powers, yet protect its commercial and other interests in China, and so formally asked not the government in Peking, but the European colonial governments and Japan to give their assurances that it would be treated with equality by China within its sphere of commercial and diplomatic interests. That is, so-called “legitimate American interests” as these were described in Hay’s note were to be handled in Berlin, Paris, London, Rome, St. Petersburg, and Tokyo. And so the Open Door of China-equality for imperialists-provokes a question: Where did China end? Which, in turn, raises another question: Where did Europe begin? The Russia governed from St. Petersburg by Czar Alexander, with French as its court language, seemed much more European than a Russia centered in Moscow with its Asian heartland character, a reality at the core of Leo Tolstoy’s *War and Peace*. Yet for Gorbachev an opening of the then Soviet Union from within implied inhabiting “the European house”. To become European appeared as a way to repudiate Asiatic despotism, to signal an opening of Russia and a true closing of the Stalinist era. Perhaps, at least, it is evident that diplomatic

RICHARD FALK

63

Avrupalılaşmak, Asya despotluğunun reddedilmesinin, Rusya'nın dışarı aılmasının ve böylece Stalin döneminin kapanmasının bir işareti gibi görünüyordu.

Belki de en azından, diplomatik kapıların coğrafya ve haritalarla hiçbir ilgisi yoktur ve Avrupa da bir düşünce tarzından ne az ne de fazla bir şeydir. Soğuk Savaş döneminde Avrupa temel olarak iki süper gle meşguldü ve alanı da Washington ve Moskova başkentleri arasında bölünmüştü. Amerikan ve Sovyet liderleri elbette Berlin'le çatışma halindeydiler ancak bir krizi bir katastrofa dönüştürmek konusundaki kararları kendileri veriyorlardı. Avrupalılar, Amerikalıların ve Rusların hiçbir zaman olmadıkları bir biçimde rehineydiler. Bu ıldırıtcı gerçekliği ancak Ronald Reagan, kıyametin Avrupa'da kopması pahasına dahi olsa Birleşik Devletler ve Sovyetler Birliği'nin karşılıklı g dengelerini sınırlı nükleer savaşlarla denemelerini o bilinen sağlığıyla önererek bu denli açık bir biçimde ortaya koyuyordu. Böylesine bir açık kalpliliğin işleri kolaylaştırmadığı görüldü ve 1980'lerin başlarında bu tutum terkedildi, ama sözünü ettiği gerçeklik değişmedi. Türkiye böylesine bir ateş altındalık kaderini paylaştığı sürece Avrupalı olarak kabul ediliyordu. İşgücü eksikliği çekildiği bir dönemde Alman g politikası Türkiye için nasıl bir açık kapıysa, Nato da öyle bir açık kapıydı; ancak Avrupa topluluğu ayrı bir konudur. Avrupa Topluluğu'nun seçiciliği insan hakları ve demokrasiden çok kültürel kimliğe ve sermaye birikimine dayalıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'ya girmesine izin verildiği doğrudur ama sadece "hasta adam" olarak. Artık "Avrupa" Brüksel'de tanımlandığı şekilde bir "sağlık" talep ediyor!

Türkiye Brüksel'e Strassbourg yoluyla mı yaklaşmalı? Tabii Türkiye gerçekliği bağlamında böyle bir genişleme stratejisi sadece Avrupa pazarlarına girme hakkının çok değer verilen sonuçlarına ulaşmak için de olsa bir demokratikleşme sürecini gerektiriyor. Ama bu noktada bile meknsal imgeler gerçeklikle tam bir uyum içinde değildir çünkü Türkiye Avrupa kapısının önünde karaya oturmaktan çok hizmetkrlar blmnde kapalı kalmıştır. Türkiye

doors have nothing to do with geography and maps, and that Europe is nothing more, or less, than a state of mind. During the Cold War Europe was essentially occupied by the two superpowers, and its dual and divided locus was situated in the capital cities of Washington and Moscow. American and Soviet leaders certainly clashed over Berlin, but decided on their own whether or not to transform a crisis into a catastrophe. Europeans were hostages in a sense than neither Russians nor Americans were, a reality that only the innocence of Ronald Reagan made maddeningly explicit with references to limited nuclear wars, suggesting that the United States and the Soviet Union might test their respective strengths and wills at the apocalyptic expense of Europe. Such candor was not helpful, and was quietly abandoned early in the 1980s, but not reality of which it bespoke.

Turkey was welcomed as European so long as it shared this destiny of vulnerability. NATO was an open door, as was German immigration policy during a time of labor shortage, but the European Community is another matter. The selectivity of the latter is less about human rights and democracy than about cultural identity and capital formation. It is true that the Ottoman Empire was allowed to enter Europe, but only as "the sick man". Now "Europe" demands "health" as defined in Brussels!

Should Turkey approach Brussels by way of Strassbourg? Of course, within the Turkish reality such a strategy of expansion would imply a democratizing process, even if only as a means to reach the valued end of access to European markets. Yet even here the spatial imagery doesn't necessarily correlate as Turkey is not so much stranded at the European doorstep, but confined to the servants' quarters of the European house. Can

RICHARD FALK

daha şık giyinip Avrupa masasının öbür konuklarıyla sofraya oturma iznini elde edebilir mi?

Ama "bölge"nin başka yerlerinde Avrupa'nın seçimi daha farklı görünüyor. İskandinavya için sorun kârı refahın önüne geçirerek sıradan insanlar için hayatı daha tehlikeli, hali vakti yerinde olanlar için ise daha makbul bir hale getirmektir. İsveçliler için sorun milli kimliği bölgesel kimlikle desteklemekte değil, birincil bölgesel kimlikler arasında bir seçim yapmaktadır: kuzeyli olmak mı, Avrupalı olmak mı... İsveç bazı kimseler tarafından II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş süresince Hamlet'i oynamakla suçlanmıştı ama bu "fırsatçılığı" takdir edenler az değildi. İskandinavya ve aslında Doğu ve Orta Avrupa "Avrupa nerede bitiyor?" sorusunu hiçbir zaman davet etmez. Kültürel olarak nereye bağlı oldukları konusunda şüphe yoktur. Sorun çıkarıcı, AT'na girişin Brüksel'de kararlaştırılan fiatın fazla yüksek olup olmayacağı kuşkusu, bu fiatın ulusal özerkliği zedeleyeceği korkusu ve oyunu Almanya'nın kontrol edeceğinin gitgide daha iyi anlaşılmasıdır.

İş medeni ve kültürel kimliğe gelince Türkiye'nin konumu o kadar açık değildir. Avrupa'nın laik bir anlayışla dahi olsa, Hıristiyan kalmaya devam etmesi durumunda Türkiye İslami ve Asyalı yüzlerini ortaya çıkararak daha fazla saygınlığa sahip olabilir. Ve elbette ki kimlik ve akrabalık sorununun kararları kapalı kapılar ardında verilmemelidir.

Maastricht'e karşı halkın ters tepkisi bazı Avrupa ülkelerinde yurttaşların elitlerle aynı doğrultuda düşünmediğini gösterdi. Bir yıl önce Princeton'ı ziyaret eden Avusturya Dışişleri Bakanı "Avusturya Maastricht'i her zaman desteklemiştir" dedi. Ona "Peki ya Avusturyalılar?" diye sordum. Mr. Moch "Eh, Avusturyalıların %70'inin karşı olduğu doğru" dedi ve ekledi: "eğitilmeleri gerekiyor!". Tartışmalar, sohbetler ve münazaralarla, farklı Türk özellikleri arasında seçim yapma süreci kendi başına çok değerli olabilir. Unutulmamalıdır ki bir kapı iki yandan da kitlenebilir ama bu kilit ancak iki taraf uyum içinde davrandığı zaman açılır; her ne kadar iki tarafı harekete geçiren beklentiler birbiriyle çelişkili olsa da.

Turkey dress better and receive permission to dine with the other guests at the European table?

Yet elsewhere in "the region" the choice of "Europe" seems quite different. For Scandinavia it is a matter of trading welfare for profits, making life marginally less secure for ordinary people, but much more congenial for the affluent. For Swedes, for instance, the question is not one of supplementing national identity with regional identity, but choosing between primary regional identities: whether to be Nordic or European? Sweden is accused by some of playing Hamlet during World War II, and then again during the Cold War, but by others such "opportunism" gives rise to admiration. Scandinavia, and for that matter Central and Eastern Europe, would never pose the question "where does Europe end?" Their cultural location is not ambiguous. What is problematic is whether the price of admission fixed in Brussels is too high, and the awareness that this price includes the prospect of a loss of national autonomy and a more vivid realization that Germany will control the show.

Turkey is not so clearly situated when it comes to cultural and civilizational identity. If Europe remains Christian, even if only in a secular spirit, then Turkey might achieve greater dignity by emphasizing its Asian and Islamic faces. And, of course, the issue of identity and affiliation should not be decided behind closed doors. The Maastricht backlash at the grassroots level revealed that the citizenry may not think along the same lines as the elites in several European countries. Visiting Princeton a year ago, the Austrian Foreign Minister said that "Austria has always supported Maastricht". I asked "What about Austrians". Mr. Moch replied, "Well, it is true that 70% of Austrians are opposed", but added, "they need to be educated!" The

RICHARD FALK

Son olarak kültürel kimliğe verilen aşırı önem, kapıların toptan ortadan kalkması anlamına gelen türsel kimliğin büsbütün önüne geçmemeli. Global köyün CNN'le kablo bağlantısı var, en egzotik ufuklarda McDonald's'ın altın kemerleri göze çarpıyor. Madonna ve Michael Jackson konserleri her yerde gençleri heyecanlandırırken kurumları sinirlendiriyor ve Mickey Mouse tişörtleri dünyanın her yerinde satılıyor. Ama aynı zamanda Greenpeace (yeşil barış) ve Uluslararası Af Örgütü'nün de prestijleri dünya çapında ve ulusötesi demokrasi güçleri *global* sivil toplumu kurmaya çalışıyorlar. Bu aşağıdan yukarı globalleşme, yukarıdan aşağıya globalleşmenin ana aracı olan piyasa güçlerinin işleyişine direniyor, onu dengeliyor ve kısmen aşıyor. Aslında tamamen kapısız bir dünya bile bir kötü-ütopya olabilir, eğer dünya halklarının, toplumsal örgütlenmenin her düzeyinde, aileden Birleşmiş Milletlere ve arazi mekânından bilgi(sayar) mekânına kadar her yerde, özgürleştirici bir politika için mücadelelerinin ürünü olmazsa.

process of decision can itself be invaluable, enabling the people to choose among different Turkish futures on the basis of conversation, reflection, and debate. It should be remembered that a door can be locked from either side, but that it can be unlocked only when both sides act in harmony, although possibly motivated by quite contradictory expectations.

Finally, a preoccupation with cultural identity should not entirely displace an appreciation of species identity, the elimination of doors altogether. The global village is wired to CNN, McDonalds golden arches are visible on the most exotic horizons, concerts by Madonna or Michael Jackson rile establishments everywhere, while exciting the young, and Mickey Mouse t-shirts are for sale worldwide. But also Greenpeace and Amnesty International enjoy prestige globally, and the forces of transnational democracy are constructing a *global civil society*, a globalization-from-below that resists, tempers, and transcends the play of market forces, the main vehicle of globalization-from-above. Even a doorless world could be dysutopic unless it results from the struggles of the peoples of the world for an emancipatory politics at all levels of social organization, from the family to the United Nations, from territorial space to cyberspace!